

Відкритий доступ та альтметрікс – використання у бібліотеках

Головко Надія, гол. бібліотекар
наукової бібліотеки
ВНМУ імені М. І. Пирогова

З ІСТОРІЇ

Ще в 2000 р. **П. Брофі** стверджував, що завданнями, які характеризують університетську бібліотеку нового формату, є **аналіз, обробка та реорганізація** первинної інформації для користувача, тому впливає ще один інноваційний напрямок - **альтметрікс**.

У 2002 р. **С. Гарнад** закликав світову академічну спільноту відкрито розповсюджувати препринти своїх робіт, без жодних юридичних, технічних, фінансових обмежень та без порушення авторських прав. Ця заява дала старт потужній ініціативі **Відкритого доступу**.

На той час припадає і створення **соціальних мереж**, що швидко набули значної популярності серед інтернет-користувачів.

МАНІФЕСТ АЛЬТМЕТРІКС

У вересні 2010 р. Дж. Прієм запропонував використовувати термін "altmetrics" (альтернативні метрики)

Невдовзі був опублікований "Маніфест альтметрікс", де визначено, що альтметрікс — це створення та дослідження нових метрик, які розроблено на основі соціального вебу для аналізу та інформування наукового співтовариства.

ПОКАЗНИКИ АЛЬТМЕТРІКС:

Показники альтметрікс - відомості щодо цитування публікацій, їхнього використання, згадки в медіа, соціальних мережах і наукових блогах

По термінах генерації інформації показники можна умовно розділити на **два типи**: одні доступні дуже швидко, а іншим потрібен час, щоб вони могли розглядатися як достовірні.

До перших відносяться: твіти, лайки, закладки, короткі повідомлення в блогах.

До других відноситься: число отриманих від читачів коментарів.

ПОТЕНЦІЙНІ ПЕРЕВАГИ ALTMETRICS:

- кількість завантажень матеріалу в соціальних мережах, які «наукові продукти» прочитані, обговорені, збережені і рекомендовані (за аналогією з «процитовані»);
- кількість переглядів (отримання оперативних даних по днях замість років);
- кількість коментарів, цитат тощо (відображення впливу на різноманітну аудиторію, включаючи вчених, практиків, педагогів, а також широкої громадськості).

НЕДОЛІКИ АЛЬТМЕТРИКС:

- показники довго розраховуються;
- не завжди враховують особистий внесок автора;
- охоплюють не всі види наукових документів;
- часто ігнорують неангломовні документи;
- нечутливі до негативного контексту цитувань;
- непомічаються первинні документи, натомість цитуються вторинні;
- не захищені перед етичними маніпуляціями.

ЩО ДАЮТЬ АЛЬТМЕТРИКИ ЦІЛЬОВІЙ АУДИТОРІЇ:

науковці отримують інформацію щодо щойно опублікованих робіт за своєю тематикою. Знайти колег для проведення спільних досліджень;

наукові організації отримують можливість відстежувати інтерес наукових груп до тієї чи іншої тематики, додатково оцінювати проведену наукову роботу. Організації, що мають репозиторії, можуть використовувати альтметрики;

редактори журналів можуть переглядати аналітичні матеріали опублікованих статей, з метою просування журналу в інформаційному просторі, що впливає на їх рейтинг;

керівники грантових фондів можуть встановлювати перспективні напрямки досліджень, які потрібно інвестувати.

ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ АЛЬТМЕТРИКС В УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕКАХ

Facebook (<https://www.facebook.com>). Сервіс дає змогу фізичним особам, групам, установам та організаціям створювати власні веб-сторінки, розвивати віртуальні мережі соціальних контактів та обмінюватися інформацією.

Доцільно використовувати й дані сервісу мікроблогів **Twitter** (<https://twitter.com>), завдяки якому відвідувачі обмінюються стислими повідомленнями (до 140 символів).

Популярний сайт **YouTube** (<https://www.youtube.com>) дає користувачам можливість завантажувати власне відео, створювати канали, відстежувати, коментувати та оцінювати матеріали інших відвідувачів.

Аналогічно використовують і дані сервісу **SlideShare** (<http://www.slideshare.net>), на якому кожен користувач може представляти інтернет-спільноті власні презентаційні файли, створені за допомогою **PowerPoint** чи подібних програм.

За допомогою сервісу **Goodreads** (<https://www.goodreads.com>) отримують статистичні дані винятково щодо використання книг.

Безкоштовний бібліографічний менеджер **Mendeley** (<https://www.mendeley.com>) допомагає дослідникам упорядковувати документи і посилання та автоматично укладати списки літератури різними стилями.

Джерелами даних для альтметрікс також можуть бути: **Вікіпедія** (кількість згадок документів дослідника в її статтях), **блоги** (згадки наукових публікацій у повідомленнях окремих блогерів), **окремі інституційні та тематичні репозитарії**, що надають користувачам статистику перегляду й завантажень документів.

ІНСТРУМЕНТИ АЛЬТМЕТРІКС

дозволяють отримувати дані відразу з кількох джерел через єдиний інтерфейс. провідними визнаними постачальниками даних альтметрікс є Altmetric.com, Impactstory, PlumX і Kudos.

На веб-ресурсі **Altmetric.com** (www.altmetric.com) запропоновано кілька інструментів, які генерують дані альтметрікс для наукових установ і статей.

Інструмент **Impactstory** (www.impactstory.org) призначено для збору даних альтметрікс для індивідуальних дослідників.

Аналогічні послуги пропонує також інструмент **PlumX** (www.plu.mx) від компанії EBSCO, що дозволяє створювати і організовувати профілі дослідників, установ, кафедр, лабораторій та отримувати для них дані альтметрікс.

НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК В ОБЛАСТІ ALTMETRICS:

- надання бібліотекам додаткової інформації при розгляді питання управління ресурсами (підписка, вартість та ін.);
- надання інформації про рентабельність інвестицій у формування бібліотечного фонду (колекцій);
- участь у формуванні власного інформаційного середовища наукової установи (вузу, факультету);
- інформування вчених, аспірантів і студентів про останні дослідження в даній області;
- підтримка та проведення досліджень за допомогою altmetrics-інструментів;
- навчання altmetrics на початковому рівні (altmetrics просвіта та пропаганда).